

IX. / Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/759163> (дата звернення: 26.05.2023).

4. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 08.06.1977 / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 26.05.2023).

5. *Milanković v. Croatia* : ECtHR Judgment (Merits and Just Satisfaction) (33351/20). 20/01/2022. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-215180> (дата звернення: 26.05.2023).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-324-8-27>

**THE DEFINITION OF THE CONCEPT OF “EVIDENCE
AND ITS PROPERTIES” IN CRIMINAL PROCEEDINGS
UNDER MARTIAL LAW**

**ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ
«ДОКАЗИ ТА ЇХ ВЛАСТИВОСТІ» У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Teslenko I. O. **Тесленко І. О.**

*Postgraduate Student
Kharkiv National University
of Internal Affairs
Kharkiv, Ukraine*

*аспірант
Харківський національний університет
внутрішніх справ
м. Харків, Україна*

Kochura O. O. **Кочура О. О.**

*PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Criminal Procedure, Criminology and
Forensic Studies of the Faculty № 6
Kharkiv National University
of Internal Affairs
Kharkiv, Ukraine*

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу,
криміналістики та експертології
факультету № 6
Харківський національний університет
внутрішніх справ
м. Харків, Україна*

Повномасштабне вторгнення Російської федерації в Україну та запровадження на території країни воєнного стану, має суттєвий вплив на всі сфери нашого життя. При цьому, система кримінальної юстиції не є виключенням. Правники при вирішенні питань, пов'язаних із

кримінальними провадженнями під час воєнного стану, стикнулися з новими викликами, а тому питання доказів у кримінальному провадженні та їх властивостей потребує більш детального дослідження, за результатами якого необхідно напрацювати дієві й ефективні пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення чинного КПК України.

Саме, судова система України перша в Європі зіткнулась з необхідністю вирішення кримінальних справ щодо воєнних та військових злочинів в умовах військового конфлікту, що триває. А тому, ми бачимо, більш посилену увагу до рішень, які приймаються національними судами, як з боку українського суспільства, так і світових правників та пересічних громадян світової спільноти. Тобто, на суддях України лежить зараз велика відповідальність пошуку грані між дотриманням основоположних принципів Європейської конвенції прав людини та забезпечення неодмінного досягнення справедливості, як гарантії балансу, що існує як в суспільстві країни, так і у світі. Події що відбуваються в Україні призвели до підвищення чутливості суспільства до поняття справедливості, це питання отримало психологічне забарвлення та надважливе значення для довіри громадян до правосуддя як такого. Тому, застосування формального процедурного підходу у вирішенні питань допустимості доказів, на нашу думку, може призвести до недовіри суспільства до тих ланок, які залучені до кримінальних процедур.

Вчинення будь-якого кримінального правопорушення є по суті посяганням на певні права та законні інтереси людини або інших осіб, межі їх свободи, можливість реалізації їх прав. Тож, зазнавши обмежень будь-яка особа прагне поновлення стану, який був до кримінального посягання, а за неможливості – отримання справедливої сатисфакції. А тому, беручи до уваги публічний характер кримінального провадження та необхідність його існування як соціально-правового інструментарію підтримання правопорядку в суспільстві, О. А. Кучинська, зазначає, що саме «кримінальне судочинство являє собою єдиний засіб для задоволення природного права на справедливість» [1, с. 29-30]. Тобто, встановлення об'єктивної істини є невід'ємною частиною кримінального процесу та необхідною складовою забезпечення дотримання вимог положень ст. 2 КПК України, якими визначено наступні основні завдання кримінального провадження: «захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до

відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необгрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура» [2]. Тобто, ми вважаємо, що саме завдання кримінального процесу повністю відображають зміст поняття досягнення справедливості. При цьому, по-перше, справедливість є морально-правовою категорією, яку не можливо чітко визначити. По-друге, вона є суб'єктивною категорією, яка залежить від її сприйняття як певними особами, так і суспільством взагалі та залежить від великої кількості чинників, які можуть впливати на неї. Досягнення справедливості, у кримінальному провадженні, є не можливим без встановлення істини, відтворення події яка фактично відбулася, надання їй правової оцінки, відповідно до ознак певного кримінального правопорушення, передбаченого КПК України, необхідності визначення фактів, які надають можливість відповісти на питання: чи вчинені ці дії певною особою, чи призвели ці дії до відповідних наслідків та чи є ці наслідки взагалі. Але, хоча, справедливість і є суто суб'єктивним явищем, в той же час, її досягнення є необхідним елементом правової держави. З цього приводу, О. Бойко слушно наголошує, що «справедливість є шкалою виміру кримінального процесуального права. Вона є правовим ідеалом кримінального провадження, визначає мету правового регулювання кримінальних процесуальних відносин, орієнтує діяльність суб'єктів кримінального провадження на досягнення певних зразків поведінки» [3], що ми підтримуємо. Досягнення істини у кримінальному провадженні набуває принципового значення тому, що за відсутності можливості її встановлення забезпечення справедливості стає зовсім не можливим, а всі зусилля учасників спрямовані на це, будуть тим самим знівельовані. Встановлення фактів об'єктивної дійсності в кримінальному процесі здійснюється, головним чином, опосередкованим шляхом, через використання відповідних доказів, які можуть дати змогу суду дійти певних висновків щодо обставин, які підлягають встановленню. В той же час, ми маємо можливість, назвати їх інструментарієм, в загальнодоступному понятті, за допомогою якого із застосуванням засади змагальності у кримінальному провадженні мають бути досягнуті його завдання. У положеннях ч. 1 ст. 84 КПК України, доказами в кримінальному провадженні визначені фактичні дані, отримані у передбаченому КПК України порядку, «на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню» [2]. При цьому,

процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів. Слід пам'ятати, що розслідування розгортається навколо кримінального правопорушення, а тому встановленню і дослідженню мають піддаватися саме його елементи, властивості й ознаки, а їх збирання, фіксація та подання має відбуватися уповноваженою особою з дотриманням процесуальної форми у ході збирання та фіксації. При цьому, А. Я. Хитра зазначає, що це є однією з основних гарантій захисту прав людини у кримінальному процесі від неправомірних дій органів досудового розслідування. Тобто, є така юридична «санкція», наголошує вона, як «визнання доказів, отриманих з порушенням вимог, встановлених кримінальними процесуальними нормами, недопустимими, тобто такими, що не мають допустимого значення. У теорії кримінального процесу під терміном «допустимість доказів» зазвичай розуміється здатність джерела відомостей встановлювати факт, який має значення для справи» [4, с. 167-168], що ми підтримуємо.

На теперішній час, виникла необхідність відходу від формальної процедурної позиції, закріпленої у нормах КПК України, надання судам гнучкості у питаннях прийняття та оцінки доказів для встановлення істини. Перехід від формального дотримання процедур до дослідження суті того чи іншого порушення процедурних питань, його впливу на справедливість процесу як такого та на спотворення істини або неможливість довіри до такого доказу мають бути релевантними у порівнянні з процедурними питаннями. Має бути забезпечене дотримання не тільки прав людини, як основоположного базису правової держави, а й забезпечення справедливості, яка включає в себе й невідворотність покарання для осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, оскільки тільки це є стримуючим фактором у суспільстві від вчинення протиправних діянь і нівелювання цього принципу може призвести до ескалації злочинності як в межах країни, так і у світі.

Література:

1. Кучинська О. А. Принцип справедливості як етико-правова основа кримінального судочинства: дис. ... канд. юрид. наук, 12.00.09. Київ, 2011. 199 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n5092> (дата звернення 12.05.2023 р.).

3. Бойко О. Справедливість як категорія кримінального процесуального права. Національний університет «Одеська юридична

академія». *Юридичний вісник* № 1 (2020) URL: <http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/1533> (дата звернення 14.05.2023 р.).

4. Хитра А. Я. Забезпечення допустимості доказів під час проведення досудового слідства. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2008. № 3. С. 167–171.